

Na pojedinim delovima reka u Srbiji, BiH i Crnoj Gori, od smeća je sve teže ogledati se u vodi, ali baš to što vidimo odraz je današnjeg čoveka - načina života, ekološke svesti, brige nadležnih. Toliko smo blizu i toliko povezani, a vodama koje nas spajaju, "vodeći računa" da i sebi ostavimo dovoljno, šaljemo jedni drugima - otpad. U sve tri zemlje, priroda nije štedela da čoveka počasti lepotama, niti čovek štedi načine da tu lepotu zagadi, uništi.

Srbija: Ekocid na Limu - smrt jedne reke

Lim je nekada važio za jednu od najčistijih reka u Srbiji. Godinama je daleko od toga. Fekalije, hemikalije i na tone raznog smeća sada su njegova realnost. Najviše ga ugrožavaju divlje deponije kojih u Prijepolju i Priboju ima na desetine. Crna tačka - nesanitarna deponija „Stanjevine“, koja je u velikoj meri ugrožavala Lim, pre više od godinu dana je zatvorena.

„Iako su problemi počeli da se rešavaju saniranjem ove deponije, na koju je više od 40 godina odlagan otpad iz Prijepolja, i dalje postoji oko 40-60 divljih deponija duž Lima kroz Srbiju. Nadležne institucije trenutno rade i na izgradnji transfer stanice 'Banjica' sa reciklažnim ostrvom u Novoj Varoši, čime će se konačno zatvoriti i velika nesanitarna deponija uz Potpečko jezero, ali za sada nema preciznih informacija kada će transfer stanica biti završena. Iz 'Banjice' je u planu da se selektovani otpad Prijepolja, Nove Varoši i Priboja, transportuje na Regionalnu sanitarnu deponiju 'Duboko' u Užice. Nesumnjivo je da će se na ovaj način drastično smanjiti zagađenje Lima, ali ukoliko se paralelno sa tim rešavaju i uzroci. Ujedno je veoma važno da nadležne institucije budu svesne da se rešavanjem ovih višedecenijskih problema direktno doprinosi strategijama Evropske unije, ali i Zelenoj agendi za Zapadni Balkan kojom je naglašena potreba za smanjenjem zagađenosti vodotokova, vazduha i zemljišta, kao i degradacije biodiverziteta“, naglašava Nataša Milivojević, saradnica Svetske organizacije za prirodu (WWF).

Kaznena politika i inspekcijski nadzor u Srbiji izostaju i to dodatno usporava proces rešavanja problema, navodi asistent katedre za ekologiju Fakulteta političkih nauka Marko Vujić. Kaže i da nema podataka o tome da li je do sada neko prekršajno odgovarao zbog zagađenja reke.

„Istraživanja pokazuju da do Priboja stigne 40.000 tona smeća. Veliki procenat otpada potone, dok se ostatak zadržava na samoj površini. To je klasičan ekocid prema jednom blagu, kakav je Lim. Zabrinjava i to, što nadležni godinama ne reaguju na pravi način i što ne preduzimaju konkretne korake, kada je reč o saniranju sanitarnih deponija i ostalih stvari koje ugrožavaju Lim. I dalje se ne zna kako izgleda samo dno reke koje je devastirano

raznim otpadom, mi ne možemo da vidimo šta se dole dešava, riba koju ljude pecaju, jedu, gde se kupaju, sve je to upitno. Takvim ophođenjem, Limu preči ekosistemsko izumiranje”, kaže Vujić.

Lim: Od najčistije reke do kanala za otpad

Limom godinama plivaju fekalije iz kanalizacije, sanitarne i industrijske otpadne vode, smeće i sve ostalo što ljudi bacaju. Zbog stanja u kom se reka nalazi, ugroženi su Dunav, Sava i Drina. Posledice su za sada nekoliko puta bile najvidljivije na Potpećkom jezeru. U januaru prošle godine, pojas oko brane na Potpećkom jezeru kod Priboja, bio je zatrpan sa hiljadama kubika raznog otpada koji je Lim pokupio sa nekoliko deponija u svom gornjem toku. Podaci su tada pokazali da Lim sa deponija iz pet opština u Crnoj Gori, donese u Potpeć oko 40.000 kubika plutajućeg smeća. Polovina tog otpada, voda zauvek proguta. Stručnjaci upozoravaju da odgovornost za ugrožavanje reke leži na nekoliko frontova.

“Nemarnost građana, pre svega, predstavlja veliki problem u celoj priči. Strašno je šta ljudi sve bacaju u Lim. Baca se razno smeće, mrtva stoka, limeni kovidi sanduci, građevinski otpad. Nažalost, naš narod ima tu mantru – da voda sve negde daleko nosi, kada se nešto baci u nju. Logika prosečnog Srbina unazad 5-6 vekova je, da kada nešto baciš u vodu, rešio si problem, to je zapanjujuće, upravo to jeste veliki problem Lima. Ekološka nesvest građana postoji u sve tri države – Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, i neogodovornost prema Limu se podjednako pokazuje sa svih strana njegove obale”, navodi Vujić.

Velika količina komunalnog otpada koja pluta Limom, čini da rijeka izgleda kao najgori primer ekocida koji se najčešće može videti u Aziji ili Africi, što je poražavajuće, upozorava profesorka Fakulteta za životnu sredinu u Beogradu Svetlana Stanišić.

“Promjena ekološke svesti je neophodna i ostvariće se ako ekološke teme budu dobile veći prostor u medijima i ako se nadležne institucije više uključe u rešavanje problema. Ako se nastavi sa zagađenjem Lima, možemo očekivati da će reka postati izvor zagađenja za lokalne njive i plodno zemljište, može se očekivati gubitak vegetacije na obalama reke, a ljudi u okolini ovako zagađene vode mogu imati brojne zdravstvene probleme, koji potiču, što od udisanja kapljica vode, što od raznih načina na koje toksini preko biljaka, životinja i vode za piće ulaze u lanac ishrane i dopijevaju u telo”, navodi Stanišić.

Saradnja Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine

Problem Lima je međunarodni. Protiče kroz Srbiju, Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu. Da li se u svim državama radi na rešavanju zagađenja reke?

“Bez obzira na to što je trenutno u Srbiji započet proces rešavanja decenijskog zagađenja Lima, ovaj problem jeste međunarodni i treba da se rešava podjednako i u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Srbiji. Zagađenje najmanje obuhvata 600 kilometara rečnog toka, jer nije u

pitanju samo Lim, već su u pitanju i Drina, Sava i Dunav. Sistemski se mora rešavati u saradnji sve tri države, i jedino na taj način može da se reši problem reke Lim. Problem bi mnogo ranije bio rešen, da su sve tri države napravile zajedničko rešenje, jer je očigledno da svaka država radi za sebe. Deluje da je Srbija u poslednje dve godine napravila najveći korak u rešavanju problema”, poručuje Nataša Milivojević.

Prekogranična saradnja do sada nije pokazala konkretne rezultate i sve što je do sada urađeno se svodi na intervenciju Evropske unije, navodi Marko Vujić.

“Reč je o reci koja ima više neodgovornih staratelja, jednim delom se nalazi i u Bosni i Hercegovini, ako ta država ne isprati sta radi Srbija, ako ne isprati u istom inezitetu, onda nećemo imati isti efekat rešavanja problema. Saradnja je neophodna i promena navika, to je suština – svi zajedno moramo da postanemo ekološki svesni. Očigledno je da vlasti nemaju sluha da se bave dovoljno rešavanjem uzroka problema u Srbiji, Crnoj Gori i BiH. Lim i drugi ekološki problem za njih nisu primarni”, kaže Vujić.

Kako bi reka Lim “prodisala” i nastavila da teče bez smeća, neophodno je da se uradi još dosta toga, dodaju sagovornici. A šta su budući planovi Ministarstva za zaštitu životne sredine u Srbiji i šta je do sada konkretno urađeno kada je reč o očivanju Lima, odgovor na ta pitanja nismo dobili.

BiH: Drina u Višegradu

I dalje je asocijacija na veliko delo nobelovca Ive Andrića, ali danas njene obale ne spaja samo ćuprija, nego i ogromna količina otpada.

“Problem zagađenosti reke postoji već dve decenije, gotovo od same izgradnje Hidroelektrane na Drini. Veliki vodostaji uvek donose nove količine smeća. Te količine su bile otprilike 2 do 3 hiljade kubnih metara godišnje, ali u poslednjih nekoliko godina taj broj se znatno povećao. Lani, u januaru, na lančanicu na Drini je pristiglo 15.000 kubnih metara plutajućeg otpada. Najviše bude plastike, ali ima i dosta stabala drveća, ona stvaraju najveći problem lančanici i hidroelektrani. Kada smo čistili prethodnih godina, nalazili smo medicinski otpad, šprice, infuzije... Prošle godine je bilo 7 frižidera koji su plutali po površini”, kaže Dejan Furtula, predsednik UG “Eko centar” Višegrad.

Iz ovog udruženja navode da nisu zadovoljni angažovanošću nadležnih organa i institucija. Smatraju da nema tog problema koji se ne može rešiti ako mu se pristupi sa dovoljno ozbiljnosti. A ovaj problem je, kažu nam, pokazujući ostrva smeća na Drini, razlog za veliku brigu, ali i sramotu.

“Plutajući otpad na reci Drini i Višegradu kao poslednjoj tački gde se on zaustavlja i vadi, predstavlja veliki problem po životnu sredinu, zdravlje svih nas ali i ugled, jer zamislite kada

turisti dođu u naš grad i na ulazu naiđu na nepregledne količine otpada u vodi. Drina u Višegradu je jako zagađena, mi smo sada u procesu analize vode iz reke Drine gde ćemo saznati ekološki status reke. Stvari ne stoje dobro, što zbog plutajućeg otpada što zbog toksičnih materija koje završavaju u Drini. Sa dosta opreza prilazimo ovom analizama”, kažu.

Profesor geografije Vedran Zubić kaže da su pored fizičkog ili mehaničkog smeća, najgori polutanti upravo oni koji dolaze biohemijskim putem, jer sve što ubacimo u geografski omotač postaje deo našeg areala.

“Zanimljivo je da, kad se već ne sekiramo za neke vrste flore i faune, kako se uopšte ne sekiramo za nas, te zdravlje našeg potomstva. Uvek zaboravljamo da ovaj prostor, ili planetu Zemlju, nismo nasledili od predaka nego posudili od naših potomaka. Kao geograf, ovu količinu otpada bih mogao oceniti samo jednom rečju: Hidrocid”, kaže Zubić.

Ko je kriv za smeće u Drini?

Bilo bi najlakše prebaciti svu odgovornost na komšije, ali i pogrešno. Drina nastaje od Pive i Tare, te zbog ove činjenice i Zubić smatra da je većina smeća koje se nađe u njoj, sa teritorije druge države. Ipak, napominje da neke reke dolaze u Drinu i sa teritorije BiH kao pritoke.

“U Drini se ne nalazi samo ono što je direktno bačeno u nju, nego sve ono što dolazi sa sliva date reke. Sve njene pritoke veću ili manju količinu otpada ‘prosleđuju’ u nju. Ali to sigurno ne rade države kao politički subjekti, nego neodgovorni ljudi sa obe strane granice. Nekako zaboravljamo da geografski omotač i svi polutanti u njemu ne znaju za političke granice. Kao što ne možete zaustaviti virus na ‘carinskoj kontroli’ tako ne možete to uraditi ni sa hidropolutantima. Sistem kruženja vode u prirodi vam veoma brzo zagadi vazduh oko vas, floru, zemljište na kojem se bavite poljoprivredom i travnate površine koje pase stoka. Dakle, po zakonu celovitosti ne možemo ograničiti ništa u prirodi, pa tako ni zagađenje. Zanimljivo je kako se u ovom periodu javlja veća količina smeća. Razlog je snežna retenzija ili otapanje snega! Tada nivalna erozija ‘očisti’ prirodu i sve smeće sa terena prenese u rečni sistem. A to znači da čitav geografski prostor obiluje otpadom i da sekundarno sav završi, na ovaj ili onaj način, u rekama”, kaže on.

Profesor Zubić objašnjava princip prekogranične razmene smeća, podsećajući da većina reka ili 70 odsto površine BiH pripada Crnomorskom slivu, što znači da većina vode sa teritorije BiH završi u Savi, Sava u Dunavu, a Dunav u Crnom moru.

“Neretva, kao i neke ponornice, svoju vodu odnose u Jadransko more, ili direktno, ili putem podzemnih kanala i vrulja na dnu mora. Kako god bilo, nerazgradljivo smeće se kreće. Ono delimično formira i plavine i ade u rečnom koritu, pa čak izaziva i poplave kao veštački

nasip. Tada reka meandrira oko smeća. Jasno je da ono kontaminira lokalnu oblast, ali zahvaljujući svom kretanju reka raznosi polutante po širem geografskom prostoru. Dovoljno je pogledati šta ostane iza neke poplave reke ili u aluvijalnoj ravni, pa da se ova tvrdnja pokaže ispravnom. Zaboravljamo da su upravo te 'kvartarne depresije' ili niži delovi – najplodniji prostori. Pa to su u BiH npr. Semberija ili Lijevče polje. Tako i susedni prostori imaju svoje agrarne površine. Nemoguće je otpad zaustavljati na političkim granicama. Upravo zbog toga se svi moraju uključiti u ovaj problem. Dakle, ako osoba baci nešto u kanjonu Tare to će možda njegov prijatelj konzumirati u 'nevidljivom' obliku na ušću Save u Dunav kod Beograda", navodi Zubić.

Uključenost resornih ministarstava u BiH

Iz Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, ističu da su uključeni u problem, da od 2014. godine vode intenzivne razgovore sa Srbijom i Crnom Gorom da se problem plutajućeg otpada u slivu Drine reši:

"Republika Srpska, odnosno BiH je u ovom slučaju isključivo kolateralna šteta, i to naša javnost mora da zna. Gotovo sav plutajući otpad u akumulaciju HE Višegrad dolazi iz Republike Srbije i Crne Gore, odnosno rekama Lim i Tara. Plutajući čvrsti otpad koji rekom Lim stiže u vodotok reke Drine ozbiljno ugrožava rad HE Višegrad i HE Bajina Bašta, kao i sve proizvođače električne energije na reci Drini nizvodno od Višegrada. Uz to, ovaj otpad ozbiljno ugrožava eko sisteme reka Lim i Drina i životnu sredinu u celini. Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske pokrenulo je inicijativu za regionalni projekat za ublažavanje i sanaciju problema plutajućeg čvrstog otpada na rekama Lim i Drina, s obzirom na to da se radi o zajedničkom problemu Republike Srbije, Republike Crne Gore i Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske."

Od 2004. do 2021. postavljane su zaštitne mreže na rekama Lim i Drina, održavani sastanci, formirane radne grupe. Ipak, smeća je, iz godine u godinu, sve više.

Najveći problem u slivu reke Tare predstavlja drveni otpad, odnosno sve ono prouzrokovano divljom sečom šuma i olujnim nevremenom, što završi u reci Tari, a kasnije u Drini, navode iz Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske. U novembru prošle godine u Beogradu, održan je sastanak nadležnih iz Srbije i BiH. Istaknuto je da plutajući otpad ne predstavlja samo ekološki problem, nego pretili da ugrozi stabilnost energetskog sektora u Republici Srpskoj. Konstatovano je da su aktivnosti koje su Republika Srpska i Srbija preduzele na sanaciji plutajućeg otpada u proteklom periodu imale rezultata, ali je naglašena potreba da se u rešavanje ovog problema aktivno uključe i nadležne institucije u Crnoj Gori.

Iz Ministarstva životne sredine i turizma FBiH navode da u Bosni i Hercegovini najznačajniji

negativni uticaj na kvalitet vode u slivu reke Drine imaju urbane i industrijske neprečišćene otpadne vode, čvrsti komunalni otpad, divlja odlagališta otpada, odlagališta industrijskog otpada u blizini riječnih obala i poljoprivredne aktivnosti.

“Problem plutajućeg otpada na reci javlja se svake godine i nažalost, mogao bi prerasti u veliku ekološku katastrofu, što možda već jeste slučaj ako je suditi po hiljadama kubika otpada koji zadržava lančanic na reci Drini kod Višegrada svake godine. Podaci iz 2019. godine kažu da je HE Višegrad u toj godini izvukla više od 8.500 kubika plutajućeg otpada. Osim krutog komunalnog otpada koji završava u reci Drini, veliki problem su divlje i nelegalne deponije na obalama reke Drine i svih njenih pritoka kao i erozija tla i bolesti drveća koje na taj način završava u rekama.”

Rešenje ovog problema treba tražiti u razgovorima sa nadležnima iz Srbije i Crne Gore, jer velike količine otpada koje dospevaju u reku Drinu, pristižu upravo iz ovih zemalja: rekom Tarom i rekom Lim iz gradova Bijelo Polje, Prijepolje, Priboj, navode iz federalnog ministarstva i ističu da se godinama traži aktivnije učešće i konkretniji postupci nadležnih institucija u susednim zemljama.

“Svakako treba istaći da trajno rešavanje ovog problema zahteva i velika finansijska sredstva. U proteklih godinama bilo je određenih napora da se ovi problemi ublaže. REC je kroz podršku Ministarstva vanjskih poslova Norveške osigurao i nabavio lančanice za sakupljanje otpada koje su date HE Višegrad. Problem je taj što količine plutajućeg otpada rastu iz godine u godinu i što same lančanice nisu dovoljne za rešavanje ovog problema. Takođe, opštinama u Federaciji BiH koje gravitiraju uz reku Drinu kroz implementaciju projekta Cressida podeljene su kante i kontejneri za prikupljanje otpada.”

Profesor geografije, Vedran Zubić, ističe da vodu treba proglasiti osnovnim ljudskim pravom, a one koji je zagađuju, najstrožije kažnjavati.

“Čak 1/3 ljudi ili 2,6 milijardi nema pristup pitkoj vodi. To je jedan od najvećih problema današnjice. Treba ‘tjerati’ politiku da proglasi vodu ‘osnovnim ljudskim pravom’. Iako deluje da je na planeti ima mnogo, čak 97 odsto vode je slana, a ni ona kopnena se sva ne koristi. Od 3 odsto kopnenih voda 2.2 odsto je led na Zemlji! Od onih 0,8 odsto što je ostalo ima podzemne vode, zagađene vode, industrijske vode, vode bara i močvara itd. Mala je količina koju mi možemo koristiti, a osnova je života. Čak 70 odsto našeg tela je voda! Naučnici širom planete pokušavaju da otkriju ‘zrno leda’ na nekim drugim nebeskim telima, a u isto vreme kvarimo onu planetu, i njenu vodu, na kojoj živimo! Dva su načina zaštite vode i ne samo vode: Prvi je dugoročan i on podrazumeva edukaciju koja obuhvata stvarnu spoznaju o potrebi zaštite i očuvanja hidrografije, a drugi, kratkoročan, su brze i bolne kazne za počinitelje zlodela! Jer ubijanje vode je ubijanje ekosistema, a ubijanje ekosistema je

ubijanje nas samih”, zaključuje Zubić.

Crna Gora: Lim nije zagađen celim tokom

“Za svakoga ko se jednom napio vode iz te reke, Lim predstavlja emociju. Lim je poezija. Opevan, literarno opisan, umetnički bezbroj puta naslikan”, reči su kojima novinar Tufik Softić opisuje reku Lim, koja protiče kroz njegov grad – Berane.

U njemu se tokom mladosti, poput mnogih njegovih sugrađana, kupao u letnjim danima, a to je moguće učiniti i danas, ali ne i ako živite nizvodno od Berana.

“Od onog mesta u naselju Brezojevice kod Plava, gde izvire iz Plavskog jezera, pa do Berana, Lim je, moglo bi se reći, sačuvao čistoću i lepotu i do danas. Na tom potezu, dakle u gornjem toku, leti imate bezbroj lepih plaža koje zaposeda ne samo lokalno stanovništvo, već sve češće i turisti, sa razvojem etno turizma. Na tom toku sačuvan je i riblji fond najplemenitijih ribljih vrsta”, ističe Softić.

“Gašenjem industrije u Beranama i izgradnjom kolektora u ovom gradu koji je sa 13 miliona evra finansirala Evropska unija, Lim je i ispod Berana postao čistiji nego što je bio”, dodaje on.

Međutim, situacija se u daljem toku Lima pogoršava, pa Softić Bijelo Polje izdvaja kao crnu tačku kada je u pitanju zagađenje ove reke.

“Na teritoriji Bijelog Polja situacija je sasvim drugačija i moglo bi se kazati kako je na čitavom toku kroz tri države, to crna ekološka tačka kada se radi o Limu. Bijelo Polje nema kolektor, a sa druge strane ima industrijske zagađivače, poljoprivredne i mesne pogone, iz kojih sve otpadne vode idu u Lim”, pojašnjava on.

“U Bijelom Polju imate ogroman broj cevi otpadnih voda koje idu u reku bez ikakvih filtera. Sve to čini da je riblji fond na teritoriji te opštine uništen”, nastavlja Softić.

“Kako kaže jedan moj prijatelj to je možda jedini grad koji nije na Limu, nego pored Lima. Neverovatno je da toliki grad nema nijednu ulicu koja izlazi na reku i nema šetalište pored Lima”, priča novinar, koji je i sam tokom svoje karijere napisao nebrojeno tekstova o problematici zagađenja reke Lim.

“Radeći priču nedavno o tome, pitao sam mog kolegu iz Bijelog Polja koliko je tekstova napisao na temu zagađenja Lima, rekao mi je makar pedeset. Pitao sam ga da li je bilo nekog rezultata, on mi je odgovorio da je efekat tog pisanja uglavnom bio velika nula”, zaključuje on.

Kako kaže, tu je i bezbroj divljih deponija na obalama reke iz kojih se malim ili većim kanalima i rečicama, ocedne, prljave i zagađene vode ulivaju u Lim.

Ko je kriv - država ili pojedinci?

Nisu samo deponije koje često sami građani formiraju na obalama reka, glavni krivci za trenutnu situaciju. To pokazuje i slučaj Beransela, gde su se meštani suprotstavili vlasti, te protestima koji su trajali nekoliko godina sprečili formiranje deponije koja je uključivala i medicinski otpad. Deponija koja je jedno vreme i funkcionisala, bila je u neposrednoj blizini reke Sušice koja se uliva u Lim. Njihovu borbu tada je zabeležio režiser i aktivista, Mladen Ivanović, snimajući dokumentarac "In Between" (Između reke i ljudi). Na pitanje da li su građani najveći krivci za zagađenje reka, kako se često smatra, Ivanović obrazlaže svoju teoriju:

"Čudno bi bilo kada bi se samo građani mogli kriviti za bilo koji fenomen u društvu. Država je odgovorna za sistem i način funkcionisanja. A svaka ova naša kolonijica od država je zarobljena političkom 'elitom' ili onima čije naredbe slušaju. Sa druge strane, pitah majku, a oni mi reče da je smeća uvek bilo u rekama. Samo mnogo manje. Logično, manje je ljudi bilo u gradovima", priča režiser i aktivista.

"Sklon sam da uvek tražim krivca u državi jer da je sreće ona bi nama bila podređena i trebalo bi da radi za nas. Kako to nije slučaj, ona mi je po difoltu kriva. Ali da se ne lažemo, mnogo smo primitivni, brate", konstatuje Ivanović, a zatim predlaže bodovnu listu za utvrđivanje krivice.

"Lim je zaštićen Dunavskom konvencijom iz 2008. godine, ali realno, koga boli briga. Ovom stavkom po bod dajem da su jednako krivi i građani i država", smatra on.

"Ne postoji sistem za pročišćenje voda iz kanalizacija, pa time tri poena dajem da je više kriva država. Mesto na kome je lokalna samouprava podigla nelegalno smetlište nosi naziv Vasove vode. Vasove VODE! Četrnaest izvora pitke vode je mesto za smetlište! Zamislite koliko nesvestan, bahat i osion lik morate da budete da vam takvo mesto služi za smetlište", naglašava on i zbog toga državi dodeljuje 100 bodova.

"Lakim pregledom tabele ustanovimo da država ima 104 boda a građanin jedan bod krivice i odgovornosti za uništavanje reke Lim. Ostaje nam samo da se pitamo kako i ko će odgovarati za to uništavanje, za milionske projekte koji su potrošeni za sanaciju smetlišta, za nepotrebnu i neiskorištenu projektnu dokumentaciju, za revizije, za ručkove i večere. Kad shvatimo da smo mi plaćali njih da nas uništavaju, bez traženja odgovornosti, bojim se da će biti kasno", zaključuje Ivanović.

"O časnim i hrabrim ljudima koji su položili živote kako bi zaštitili životnu sredinu neću ni da pričam. Samo ću se uvek ustat' kad im ime spomenem. Slava Goranu Šćekiću, đeda Doši i mnogima. Slava Beransecima!", poručio je on.

Od 38 lokacija samo na dva mesta je kvalitet vode imao status - vrlo dobar

Iz NVO Green Home kažu da su upoznati sa stanjem reke Lim, koja iz Crne Gore u jezero Potpeć u Srbiji donosi oko 40.000 kubika plutajućeg otpada.

“Upravljanje otpadom u Crnoj Gori je jedan od gorućih problem. Slike reka u kojima pluta otpad su nažalost uobičajena pojava. Ispitivanje kvaliteta voda u našim rekama daju vrlo precizne informacije koje bi trebale da nas zabrinu. Od 38 lokacija na kojima je 2020. vršeno ispitivanje, samo na dva merna mjesta kvalitet vode je imao status vrlo dobar. U skoro 60 odsto lokaliteta zabilježen je umeren status kvaliteta vode što znači da su vrednosti bioloških elemenata odstupaju od vrednosti uobičajenih za taj tip voda u nenarušenom stanju, a vezane za ljudske aktivnosti”, pojasnili su iz ove NVO.

“I reka Lim u delu ispod Bijelog Polja je kategorisana kao voda umerenog statusa kvaliteta što znači da je delovanje ljudskog faktora, bacanjem otpada u reku i ispuštanjem neprečišćenih otpadnih voda, ostavilo trag. Voda dalje nosi sa sobom i zagađujuće materije i otpad koji se u nju baca i taloži ga obalom ili nosi dalje do vodenog recipijenta. U ovom slučaju to je akumulacija Potpeć”, dodaje izvršna direktorka NVO Green Home Azra Vuković.

“Nedavno smo, u saradnji sa Zavodom sa hidrometeorologiju i seizmologiju pokrenuli proceduru postavljanja automatske merne opreme za kvalitativne parametre vode u okviru hidrološke stanice Dobrakovo na ovoj reci. Ovo će biti jedina automatska stanica za kvalitet vode čiji će podaci biti dostupni javnosti online, upravo sa ciljem brzog reagovanja u slučaju akcidentnih situacija”, naglasila je Vuković.

Iz ove NVO smatraju da je glavni uzrok trenutne situacije nepostojanje adekvatne infrastrukture u blizini reka, nedovoljna informisanost građana, nedostatak kaznenih mera, neadekvatno funkcionisanje komunalnih službi i inspekcija.

“Činjenica je i da se način života umnogome promenio u poslednjih 20-ak godina, pa su tako značajno veće količine plastične ambalaže za hranu i piće u opticaju, dok se paralelno sa tim nije obezbedilo adekvatno zbrinjavanje ovog otpada”, ističu iz NVO Green Home.

Građani se moraju edukovati

Na pitanje kako se situacija u crnogorskim rekama, a naročito Limu može popraviti, Ivanović prepričava anegdotu sa prikazivanja svog filma:

“Kad smo osvojili nagradu za najbolji debitantski dokumentarni film u Štokholmu za film o Beranselu, čovek iz publike me je upitao da li sam napravio igrani ili dokumentarni film. Nije imao dovoljno sinapsi da shvati da neko može na takav način da uništava ovo čudo od lepote koja nas ne zaslužuje ovakve uboge.”

“Nema lik opciju u mozgu za našu destruktivnu kreativnost. Trebalo mi je malo vremena da

ga uverim da je sve to realnost. Mislim da me nije do kraja ni shvatio. Rešenje je uvek i samo u emancipaciji”, zaključuje on.

Sličnog mišljenja je i Softić, koji naglašava da i pored velike krivice vlasti, treba edukovati građane, što se bez adekvatne kaznene politike ne može učiniti.

“To ne mogu postići samo jedan ekološki i jedan građevinski inspektor, u čijoj je nadležnosti sprečavanje nelegalne eksploatacije rečnog materijala, na čitavom severu Crne Gore”, objašnjava on.

“Obojici je sedište u Beranama. I zamislite kada oni dobiju dojavu o nečemu iz Bijelog Polja, ili bilo gde drugo, koliko im treba vremena da dođu na mjesto prijave ekocida”, poručuje Softić.

“Još mnogo toga treba učiniti da nam se ne bi dešavalo ono što se dogodilo prošle godine, da učesnici tradicionalne Limske regate, jednostavno na ulazu u Bijelo Polje, spakuju čamce, i preskoče taj grad. Nadam se da će i zahtevi iz pristupnog poglavlja koja se tiču zaštite prirodne sredine, biti strogi, jer sami očigledno nećemo čuti apele ekologa i prirodnjaka koji nas svakodnevno pozivaju da čuvamo ovu međunarodnu reku”, dodao je on.

Iz crnogorskog Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, uprkos obećanju, ni nakon mesec dana nisu odgovorili na pitanja, piše N1.